

QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar il-~~img~~a 23 ta' Novembru 2001

Numru

~itazzjoni 307/1996

Margaret Zammit

versus

Heidemann Sportswear Limited

F'din il-kaw\ a l-attri`i qieg]da titlob il-]las tad-danni wara li we[[g]et fuq il-post tax-xog]ol.

Γ-`itazzjoni tg]id illi l-attri`i kienet korriet serjament f`subag]ha l-werrej t`idha x-xellugija meta, fis-6 ta' Lulju 1993, kienet qieg]da ta]dem fuq *hand-laying cutting machine* fil-fabbrika tal-konvenuta u kienet qieg]da ti[bed il-*cutter* biex taqta' d-drapp. Billi qieg]da tg]id illi l-in`ident [ara bi]tija tal-konvenuta, u g]alxejn sej]jtilha biex tag]mel tajjeb g]ad-danni, l-attri`i fet]et din il-kaw\ a u qieg]da titlob illi l-qorti:

1. tg]id illi l-konvenuta ta]ti talli korriet l-attribi u g]alhekk g]andha tag]mel tajjeb g]ad-danni minn debilità permanenti;
2. tillikwida dawn id-danni; u
3. tikkundanna lill-konvenuta t]allas id-danni li ji[u likwidati, flimien ma' l-ispejje\, fosthom dawk ta' ittra uffijali tal-5 ta' Lulju 1994.

Il-konvenuta ressqet l-e`ezzjoni illi ma hemmx danni x'ji[u likwidati u m]allsa billi l-in`ident ma [arax bi]tija tag]ha.

Il-fatti li wasslu g]al din il-kaw\ a [raw hekk:

L-attribi kienet ta]dem mal-konvenuta u xog]olha kien li taqta' d-drapp. Dan kienet tag]mlu billi d-drapp jinfirex fuq mejda u, waqt li \\omm id-drapp b'idha x-xellugija, bil-leminjia tg]addi makna b'xafra — imsej]a *cutter* — fuq id-drapp biex taqtg]u. Kellha esperjenza ta' xi]ames snin fuq dan ix-xog]ol, g]alkemm mhux mal-konvenuta.

Il-makna li kellha l-attribi kienet t]abbatha g]ax kienet te]el mad-drapp u ti[bdu. L-attribi xehdet li dan kien ji]ri kemm-il darba. Kienet tg]id lill-*mechanic* meta l-makna kienet te]lilha mad-drapp, u dan kien jibdel ix-xafra, i\da wara ftit ta' \mien il-makna kienet ter[a' tibda t]abbatha. L-attribi xehdet ukoll illi g]alkemm il-*cutter* kellha *guard* fuq ix-xafra, din il-*guard* ma kinitx tissikka bi\\ejjed u ma kinitx soda; meta l-*cutter* jitmexxa fuq id-drapp din il-*guard* kienet ti`aqlaq u tikxef ix-xafra hekk kif issib re\istenza mid-drapp.

Fis-6 ta' Lulju 1993, ftit wara s-sebg]a u kwart ta' filg]odu (7.15 a.m.), il-makna we]let waqt li kienet qieg]da t]addimha l-attribi; [ibdet d-drapp u, billi l-attribi kienet qieg]da \\omm b'idha d-drapp li n[ibed, in[ibdet idha wkoll, [ietha ta]t ix-xafra li qatg]etilha s-suba' l-werrej. L-espert mediku ma]tur mill-qorti sab illi,

billi tilfet parti mis-suba', l-attribut għandha debilità permanenti ta' disgħa fil-mija (9%)¹.

Dwar is-sistema li għandha l-konvenuta biex tiegħu jsew li l-makkinarju tagħha jaqdem sew, xehed Mark Calleja Urry, *general manager* tal-konvenuta, u qal li din għandha *team* ta' *mechanics* li kull wiegħed minnhom ikun responsabbli għal qasam tal-fabbrika². L-*operators* tal-makni jgħarrfu lill-*mechanic* meta l-makna ma tkunx taqdem sew, u, meta jkun hemm aktar minn makna waħda li jkollha b'onn attenzjoni, l-*mechanic* jagħti prijorità lil dik il-makna li jkollha l-akbar *output*, biex ma tonqosx il-produzzjoni³. Il-makna ta' l-attribut ma kellhiex prijorità għolja⁴, u għalhekk ma kinitx tkun fost ta' l-ewwel li jgħurha l-*mechanic*. Fil-każ li kien ikollha b'onn tiswija u l-*mechanic* dak il-jin ikollu xogħol ieħor, li kien jiġri huwa dan:

Dik il-makna jew tiegħaf — skond xi jkun il-problema — jew tiegħaf jew inkella jaqdmu kif l-aqjar li jistgħu.⁵

Meta makna jkollha xafra jew tkun bil-ponta tkun, min-natura tagħha stess, perikoluża, u għandha dejjem tinamm f'kondizzjoni tajba għax l-anqas malfunzjonament jista' jkollu konsegwenzi koroh, b'jal ma [ara fil-każ tallum. Makni b'jal dawn ma tistax tjallihomm biex "jaqdmu kif l-aqjar li jistgħu".

Fil-fehma tal-qorti, għalhekk, il-konvenuta għamlet jaħin meta jalliet li tkompli tintuża makna b'xafra meta kienet taf li dik il-makna kienet qiegħda tjalbbat lil min kien jinqeda biha. Il-konvenuta għalhekk naqset mid-dmir tagħha li tara li fil-post tax-xogħol jitnaqqas kemm jista' l-perikolu għal min ikun qed jaqdem hemm.

¹ Ara r-rapport ta' l-espert mediku, *fol.* 148 *et seq.*

² Ara x-xieghda ta' Mark Calleja Urry fis-seduta tal-10 ta' Lulju 1997, *fol.* 118.

³ *Ibid.* *fol.* 121.

⁴ *Ibid.* *fol.* 114.

⁵ *Ibid.* *fol.* 122.

Il-qorti g]alhekk hija tal-fehma illi kienet il-konvenuta li ta]ti g]all-in`ident li fih korriet l-attri`i.

Ng]addu issa g]al-likwidazzjoni tad-danni.

Wara li we[[g]et l-attri`i damet tliet xhur ma tmur g]ax-xog]ol. G]alkemm il-paga baqg]et idda]]alha xorta, tilfet id-d]ul li kienet tag]mel minn *overtime*. Dokumenti esebiti mill-attri`i juru illi fis-sentejn ta' wara l-in`ident kienet da]]let medja ta' erba' mija u]amsin lira (Lm450) fis-sena mis-sahra, bejn wie]ed u ie]or erbg]in lira (Lm40) fix-xahar. Il-qorti qieg]da g]alhekk tillikwida t-telf ta' d]ul min]abba t-telf ta' l-okka]joni li ta]dem *overtime* matul tliet xhur fis-somma ta' mija u g]oxrin lira (Lm120).

G]all-g]anijiet ta' likwidazzjoni ta' *lucrum cessans*, il-qorti qieset illi l-attri`i kellha tlieta u tletin sena meta korriet, g]andha debilita` permanenti ta' disg]a fil-mija (9%), u fl-1996, l-a]]ar sena s]i]a li]admet qabel ma waqfet mill-impjeg g]ax i\\eww[et, kellha d]ul ta' erbat elef seba' mija u tnejn u]amsin lira (Lm4,752).

Wara li tqis l-età ta' l-attri`i meta korriet u l-fatt li waqfet mill-impjeg biex tag]mel xog]ol ta' mara tad-dar — xog]ol li ma tiqafx minnu meta til]aq l-età tal-pensjoni — il-qorti hija tal-fehma li tletin (30) sena jkun *multiplier* xieraq. G]alkemm ix-xog]ol ta' mara tad-dar ukoll g]andu valur ekonomiku, madankollu, meta tag]mel l-a[[ustament fi`-`ifra tad-d]ul ta' kull sena biex tpatti g]at-telf fil-valur tal-flus fil-[ejjieni, il-qorti tifhem li dan l-a[[ustament g]andu jkun xi ftit aktar konservattiv milli kien ikun li kieku l-attri`i kienet sejra tibqa' ta]dem b]ala impjegata, u g]alhekk tqis li figura ta']amest elef lira (Lm5,000) fis-sena tkun figura xierqa fi`-`irkostanzi.

Din i`-`ifra b'*multiplier* ta' tletin (30) sena tag]ti somma ta' mija u]amsin elf lira (Lm150,000). Billi d-debilita` ta' l-attri`i hija ta' disg]a fil-mija (9%), il-*lucrum*

cessans tagħha jkun ta' tlittax-il elf u James mitt lira (Lm13,500). Billi l-attri`i sejra tiegħu llum f'somma sji]a dan id-d]ul li kieku kien ikun maqsum fuq Jafna snin, i\da din is-somma sejra dda]]alha aktar minn tmien snin wara l-in`ident, il-qorti hija tal-fehma li jkun xieraq li jsir tnaqqis ta' tmax fil-mija (12%), u dan jagħti ri\ultat ta']dax-il elf tmien mija u tmenin lira (Lm11,880).

Magħdud il-*lucrum cessans* mat-telf mis-sahra, id-danni li [arrbet l-attri`i jiti]għu għal tmax-il elf lira (Lm12,000).

Għal dawn ir-ra[unijiet il-qorti taqta' l-kaw\ a billi ti`]ad l-e`ezzjonijiet tas-so`jetà konvenuta u tilqa' t-talbiet ta' l-attri`i: tgħid illi l-konvenuta kienet ta]ti għall-in`ident meta korriet l-attri`i fuq il-post tax-xog]ol fis-6 ta' Lulju 1993; tillikwida d-danni fis-somma ta' tmax-il elf lira (Lm12,000); u tikkundanna lill-konvenuta t]allas lill-attri`i tmax-il elf lira (Lm12,000) flimkien ma' l-ispejje\ [udizzjarji kollha.

Giannino Caruana Demajo
Im]allef

Connie Micallef
Dep. Re[.